

маршрутів. Чи то досягаючи вершини гори, чи то досліджуючи дикі райони, екстремальні подорожі розкривають перед учасниками світ, що залишається поза межами звичайних карток та популярних туристичних напрямків.

На завершення, екстремальний туризм відкриває нові горизонти для відпочинку та розвитку. Він стимулює до активного способу життя, залучаючи людей до фізичних навантажень і вибуху емоцій. Такі подорожі не лише зміцнюють здоров'я, а й наповнюють життя яскравими моментами та незабутніми враженнями.

Отже, екстремальний туризм відкриває перед подорожуючими безмежні можливості для пригод та відкриттів. Це не лише форма відпочинку, а й шлях до самопізнання, розвитку та нових вражень. Водночас, за умови поганої організації така туристична пропозиція може стати небезпечною для учасника, тому і організатор, і учасники мають бути свідомі щодо проблем та вживати необхідні заходи безпеки.

Деякі з фірм, які займаються екстремальним туризмом в Україні, можуть включати:

1. «Адвенчер Карпати» (Adventure Carpathians) — пропонує екстремальні походи, каньйонінг, скалолазіння та інші активності в Карпатах.
2. «Екстрім Тур» (Extreme Tour) — спеціалізується на екстремальних турах на мотоциклах, водних видовищах, скелелазінні та багато іншому.
3. «Адвенчер Україна» (Adventure Ukraine) — пропонує різноманітні екстремальні активності, такі як сплави на рафтах, скелелазіння, велопрогулянки тощо.

В Україні в умовах війни основні локації, пов'язані з екстремальним туризмом, можна віднайти на Заході країни (передусім у Карпатах та по гірських річках).

СЕКЦІЯ:

СХІД ТА ЗАХІД У МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

С. Рибалко

ХУДОЖНЯ МОВА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА НАПРИКІНЦІ ХІХ — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ: ВПЛИВ ЯПОНІЗМУ

S. Rybalko

THE ARTISTIC LANGUAGE OF UKRAINIAN ART AT THE END OF THE XIX — IN THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY: THE INFLUENCE OF JAPANISM

Як добре відомо, японізм як явище зародився у Франції. Японська гравюра на дереві, що стала предметом колекціонування, викликала появу в європейському мистецтві численних образів жінок, одягнених у шовкові кімоно. Поширення інтересу до Японії увело до предметно-просторового середовища європейців японські предмети: кольорові естампи, віяля, вази тощо. Гравюри Судзукі Харунобу, Утагава Хіросіге, Кітагава Утамаро, Кацушіка Хокусая, Утагава Кунійоші для кількох поколінь європейських художників стали предметом колекціонування та ретельного вивчення. До європейських лідерів японізму належать такі діячі, як Джеймс Віслер, Клод Моне, Густав Клімт, Ван Гог та багато інших. Під впливом японського мистецтва художня мова їхніх творів суттєво вирізнялася від академічної. Виразна контурна лінія японської гравюри стала одним із провідних елементів нового стилю, відомого як ар нуво. Активна викладацька діяльність багатьох

представників японізму сприяла імплементації новітніх прийомів у мистецьку пропедевтику. Відтак японізм виявляється значно більш багатобічним явищем, ніж ми сьогодні уявляємо, і потребує повернення до перегляду його здобутків на новому рівні. Спроби інтерпретувати японізм у дусі орієнталізму Едварда Саїда, вочевидь, також вимагають відповіді, якою мірою зіставні чи незіставні результати і наслідки рецепції мистецьких традицій різних країн Сходу.

Відзначимо, що японізм в Україні мав як спільні із європейськими варіантами японізму, так і специфічні риси, що пояснюються особливостями політичної та культурної ситуації в країні. Наприкінці XIX — на початку XX ст. Україна, поділена двома імперіями — Російською та Австро-Угорською, — боролася за свою незалежність і створення національної держави. Активними учасниками цього процесу були художники, письменники, музиканти. Усі вони здобули початкову освіту в художніх школах і студіях України (Харків, Київ, Одеса, Львів), а продовжували навчання в художніх академіях і студіях Кракова, Варшави, Парижу, Відня, Мюнхену, Петербурга. З цих визнаних європейських центрів мистецтва талановита молодь привезла не лише знання та вміння, а й книги та колекції японського мистецтва. Стає модним відвідувати світові виставки, де японські експозиції привертали увагу представників аристократії та бізнес-еліти, що не могло не вплинути на формування відповідного запиту на японізм в Україні.

На ранньому етапі японізму наслідування відмічається у творчості українських художників, а також їхніх європейських колег. Так, Всеволод Максимович використовує декоративність хвилі Кацушіка Хокусає як фон у ряді своїх робіт. Можливо, в майбутньому це наслідування переросло би в іншу якість, але художник передчасно пішов з життя. Вплив японізму простежується також у використанні негативного (порожного) простору, асиметричній композиції (наприклад, твори Олекси Новаківського, Олександра Мурашка тощо).

Художник Іван Труш був одним з активних українських популяризаторів японського мистецтва. Як і його знаменитий попередник Клод Моне, художник придбав невеликий маєток і облаштував сад як місце творчого натхнення та повсякденної праці. За спогадами сучасників там були і сакура, і хризантеми, які він малював щороку. Іван Труш також ініціював видання «Мистецького журналу», присвяченого образотворчому мистецтву та музиці. У номері 7 за 1905 рік він помістив дві статті: «Дещо про японське мистецтво» і «Хокусай». Труш щедро ілюстрував журнал репродукціями японських гравюр. Серед них — фрагмент гравюри Андо Хірошіге, гравюри та малюнки Кацушіки Хокусає, Кітагава Утамаро. Опубліковані статті, які є компіляцією французьких та польських джерел, містять зауваження, що визначають сприйняття японського мистецтва українськими митцями. Ключове і, вважаємо, програмне для українських митців твердження таке: японці — це приклад того, як запозичувати чужий досвід і творити національне мистецтво. Це твердження пояснює мотивацію українських митців вивчати японський досвід. Окремі прийоми композиції, формотворення, організації кольору в мистецьких роботах українських митців поєднуються з уже набутими в процесі навчання місцевими мотивами, традиціями українського народного мистецтва, іконопису чи імпресіонізму.

Серед запозичених підходів — розробка мотиву виокремленої рослини, частіше — мотиву самотнього дерева. Цей мотив окремої рослини трапляється в ряді творів українських митців і, зокрема, Івана Труша. У його творах сосна зі

зламанною гілкою чи покрученим вітрами стовбуром виступає місткою метафорою людського життя, сили духу та стійкості до труднощів. Митець повертається до цього мотиву впродовж кількох десятиліть і завершує багаторічну серію монументальним триптихом. Значення фрагменту, його зображення крупним планом стає одним з улюблених мотивів українських митців. Серед них як імпресіоністи, так і майстри академічної школи (зокрема, Михайло Беркос, Ілля Рєпін та ін.).

Ще одна важлива зміна в трактуванні пейзажу пов'язана з виділенням мотиву багатьох дерев, які утворюють ритмічний малюнок. Очевидно, цій зміні сприяли гравюри Хокусая, що ілюструють цей прийом. Подібний підхід простежується в роботах Євгена Агафонов та Абрама Маневича.

Український художник Михайло Жук — один із представників львівської сецесії, який активно використовує силует. Силует знайомий українським художникам і як місцева традиція народного вирізування з паперу (т.зв. витинанка), і як досвід європейського шинуазрі. Однак знайомство з японською гравюрою, де силует часто використовується поряд із повнокольоровим зображенням, дозволило створити додаткове напруження між зображенням і фоном. Михайло Жук використовує цей прийом не лише в портретному жанрі, а й у квіткових мотивах (ірис, хризантеми, лотос).

Спадщина японської гравюри відображена також у творчості Григорія Нарбута, відомого українського графіка, професора першої Національної академії мистецтв. Нарбут багато й вдало працює із силуетним зображенням, використовуючи його як в українських, так і в східних мотивах. Він ретельно вивчає японську гравюру, роль гнучкого чорного контуру, активно використовує його в графіці. Його сучасник Василь Седляр надихався лаконічними малюнками та живописними якістьми ієрогліфів Хокусая. У начерках тушшю він прагнув мінімізувати кількість ліній. Зрештою, малюнок, виконаний за допомогою лаконічної лінії, міцно увійшов у художню практику мистецьких навчальних закладів України.

Японська гравюра і особливо творчість Кацушіки Хокусая вплинули на оновлення прийомів зображальної виразності лінії та штрихів. Як бачимо у творчості Олександра Богомазова, монотонність академічної штрихування долається контрастом тонких і густих, коротких та довгих мазків. Такі образотворчі прийоми японської художньої системи, як площинна інтерпретація форми, локальний колорит, сприйняті українськими та європейськими митцями, визначили розвиток модерністських течій у мистецтві. У зв'язку із цим, окремо, малорозробленою гілкою досліджень є і вплив Баугаузу, чия пропедевтика хоча би частково та окремі вправи увійшли до програм навчальних закладів.

Отже, японізм можна розглядати і як приклад глобалізації в мистецтві. У разі з українським японізмом відображається орієнтація її творчої еліти на європейський досвід творчої рецепції японського мистецтва і водночас — пошук засобів для розробки національного стилю. Після Другої світової війни ці тенденції в українському мистецтві отримають розробку в новій художній діяльності.